УДК 883 Д – 1.06 : 75 (092)

# ОБРАЗНИЙ СВІТ КАРТИН Т.ЯБЛОНСЬКОЇ В БАЛАДАХ І.ДРАЧА

Єременко О.В., к. філол. н., доцент

*Київський національний авіаційний університет*

Видатна українська художниця Тетяна Яблонська посідає одне з чільних місць у сучасному українському малярстві, проте загальне визнання не говорить про класичну одноманітність творчості майстрині. Навпаки, від тридцяти років, періоду учнівства, до нашого часу роботи Т.Яблонської настільки відрізняються за стилем, що, здається, їх авторами були щонайменше десяток художників. І імпресіоністичний ніжний пейзаж, і енергійна побутова замальовка, і глибокий психологічний портрет їй однаково підвладні. Тетяна Нилівна відгукувалась не стільки на соціальне замовлення, скільки на поклик власної творчої уяви, однак найважливіші процеси вітчизняної культури, безперечно, не могли залишитися поза її уявою.

Так, нові образні тенденції, що проявилися в українському мистецтві 60-х років, позначилися і на розвитку живопису Тетяни Яблонської. Безпосередність народної творчості й стала тим джерелом, яке надихнуло художницю на докорінні зміни власного художнього почерку. У період між 60 – 74 роками (власне, до створення знаменитого “Льону” - 1975) написані “Наречена” і “Вдови”, “Весілля” й “Життя продовжується”, “Молода мати” і “Родоначальниця”, власне, більше десяти картин, таких різних, але таких близьких за тематикою, що зображують одне – народне життя в усій його величній простоті і прекрасній невмирущості.

Народна першооснова творів цього періоду надихнула Івана Драча – тоді ж, наприкінці шістдесятих, на низку балад, у яких воєдино сплавлені фольклорна образна система, тонке сприйняття живописного твору і, нарешті, власне бачення поета. Балади були написані безпосередньо до картин “Лебеді”, “В гості до внуків”, “Травень”, “Наречена”, “Вдови”, “Стара”, “Життя”, “Віконце”. Вважаємо, що вплив картин Т.Яблонської з циклу “Життя” позначився й на інших творах поета, зокрема - “Баладі роду”. Прості за тематикою поетичні твори І.Драча філософські і психологічні. Система образів їх майже не відрізняється від персонажів картин Т.Яблонської: юні дівчата в очікуванні щастя, мудрі бабусі, збагачені досвідом, легковажні дітлахи. Проте в баладах І.Драча наявний і образ ліричного героя, який сміливо звертається до читача у формі прямого монологу, відверто декларуючи власне ставлення до зображуваного. Натомість, як це властиво живопису взагалі, образ автора проявляється в картинах Т.Яблонської опосередковано, через їх художні особливості: гаму кольорів, композицію, використання освітлення.

Символіка поезій і живописних полотен практично тотожна, оскільки походить з символіки народнопоетичної. Насамперед це символіка елементів інтер’єру, перш за все вікна. Означаючи перехід з одного простору в інший [1, 66], вікно відділяє світ, близький людині, - власну домівку, а відтак і власну родину, від світу чужого, але такого манливого. Одна із поезій І.Драча так і називається “Баладонька-загадонька”, тільки тому, що за основу взято справжню загадку, ще й вікно асоціюється із загадковістю буття, переходом між різними просторовими і сприйняттєвими вимірами [2, 87].

Поетичний образний світ “Баладоньки-загадоньки” справді близький до народнопоетичного, проте ця наближеність досягається автором новаторськими поетичними засобами: передусім широким використанням еліпсису як стилістичного прийому (найчастіше випускається присудок, що досить традиційно), проте подекуди використовується і непоширене просте речення, що створює ілюзію еліпсису.

Анафора й епіфора, що властиві не так загадці, як народній пісні, допомагають створити своєрідну замкнутість композиції. Повторюваність синтаксичних конструкцій (“Щоб Горе не ввійшло” та “Щоб Злагода не вийшла” [3, 12]), абсолютна тотожність початку непарних рядків другої строфи (“Несе в пригорщах блакитних...” та “Кватирки нема” [3, 12]), що, до речі, також продовжує алюзійне начало), зрештою повтори форм того ж слова (в хату, із хати; ввійшло, вийшла) насичують художню тканину вірша своєрідним римом, який продовжує художній ряд картини. За словами російського дослідника, ритм у живописі передбачає “правильно, рівномірно розставлені акценти” [4, 65]. Цими акцентами в полотні Т.Яблонської є насамперед композиційні прийоми: горизонтальність ліній підсилюється теплим колоритом, світлотіні розташовані в правильній послідовності. Можливо, саме тому цей період у її творчості названий декоративним [5,12], адже простота й лаконізм художньої манери межують у роботах художниці з яскравістю барв і скульптурністю малюнку.

Поетичним відгуком на картини Т.Яблонської “Родоначальниця” (1966) і “Життя продовжується” (1971) можна вважати відому “Баладу роду”, в якій І.Драч також творчо використовує і традиції народних історичних пісень, і мистецький задум художниці. Фольклорне число “сто” (сто доріг, сто століть, сто вітрів, сто стежин) [3, 13] автор переосмислює в кульмінаційно-почуттєвому висновку про юного персонажа як своєї поезії, так і полотна Т.Яблонської “Родоначальниця”, який протопче “сто першеньку” стежечку, відкриваючи нові шляхи для свого роду, свого народу. Попри певну сюжетну схожість, картина і вірш відмінні не тільки належністю до різних художніх форм, а й динамічністю поетичних рядків (провідний образ в І.Драча – вітри) і показною статичністю композиції диптиху художниці. Картини побудовані за одним принципом: у “Родоначальниці” поруч сидять бабуся й онук на тлі стіни селянської хати, щільно завішаної фотокартками нащадків, а у “Життя продовжується” на лаві – дідусь і юна мати, що пригортає закутане дитя. Стримане, здається, вечірнє освітлення підкреслює невимушеність поз персонажів картини. Сіро-бузкові тони тла повторюються на обличчях і в одязі зображуваних людей. Умовний поділ простору картини на два центри підкреслює тему живописного полотна: єдність минулого і майбутнього, невмирущість українського народу.

Недарма існувала ще й інша назва картини – “Козацькому роду нема переводу”, що насторожила чиновників від мистецтва, але це не було єдиною причиною, чому підготовлений спільний альбом митців залишився на стадії сигнального примірника – занадто конкретною національною спрямованістю відзначена була така співдружність. Чи не ті “сто скажених сивих бід”, про які говорить поет, намагалися відлучити і літературу, і малярство від традицій народної творчості. Але ж у наступних картинах Т.Яблонської проступають і барви рідної землі (“Осінь у старому Києві”, 1979, “Жовтень”, 1982, “Весняна дорога”, 1984), і любі обличчя земляків (“Льон”, 1976, “Червень”, 1981, “Портрет старого”, 1980). Громадянська позиція Івана Драча залишилася незмінною, хоча смілива відвертість шістдесятих так і залишилась неповторною, бо хіба ж можна повторити себе навіть у найкращому. Можливо, тому в 1988 році на відкритті Українського фонду культури лунають саме дзвінки хореї “Балади роду”, написані наприкінці шістдесятих. А образи-роздуми Т.Яблонської, скоректовані, можливо поїздками до Італії (1977) та Іспанії (1980), перейшли від конкретності шістдесятих до мрійливості й нюансування кольорів вісімдесятих, до вибагливої ніжності пейзажів та імпресіоністичного тонування натюрмортів. Хоча митці у творчому плані більше не співпрацювали, проте їх подальший індивідуальний внесок у культуру України став значно багатшим.

## ЛІТЕРАТУРА

Даниэль С. Искусство видеть.- С.-Пб., 1990. - 326 с.

Керлот Х. Словарь символов.- М., 1994. - 601 с.

Драч І. Баладонька-загадонька // Яблонська Т. Живопис. Графіка. - К., 1991. - 176 с.

Волков Н.Н.Композиция в живописи. - М., 1963. - 261 с.

Бугаєнко І. Тетяна Яблонська // Яблонська Т. Живопис. Графіка. - К.,1991. - 176 с.